

Cukrová řepa na konferenci v Nitře

SUGAR BEET AT A CONFERENCE IN NITRA

Ačkoli se plochy cukrové řepy v České republice i na Slovensku stále zmenšují, nepřestává tato okopanina patřit k tradičním plodinám. Cukrovka i nadále představuje naši nejproduktivnější plodinu.

Problematikou pěstování cukrové řepy se zabývalo několik referátů na konferenci s názvem „1. Vědecké agronomické dny“, která se konala v polovině listopadu na půdě Slovenské zemědělské univerzity v Nitře a byla věnována letošním devadesátinám akademika dr. h. c., prof. ing. Emila Špaldona, DrSc., považovaného za zakladatele obilnářské školy. Jubilant obdržel řadu ocenění od představitelů domácích i zahraničních univerzit. Z jeho rozsáhlého díla možno připomenout knihu Rostlinná výroba, ve které je podrobně popsáno pěstování všech zemědělských plodin, včetně cukrové řepy.

Šlechtitelské cíle se mění

S odbornými přednáškami zaměřenými na problematiku pěstování cukrovky vystoupil jako první prof. ing. Josef Pulkrábek, CSc., z České zemědělské univerzity v Praze. Ve svém příspěvku se zabýval využitím výnosového potenciálu cukrovky v České republice.

Na otázku, má-li cukrovka v ČR a v EU budoucnost, odpověděl, že ano. Cukrová řepa to však nebude mít v blízké budoucnosti nijak lehké. Je třeba stále zvyšovat výnosy při odpovídající cukernatosti a nejen to. Zatímco ve čtyřicátých letech minulého století patřilo ke šlechtitelským cílům zvyšovat výnosy a cukernatost, později přibýly další nároky. V šedesátých letech se objevil požadavek na jednodříčkovost a hybridy a později i další vlastnosti, například odolnost k vybraným chorobám a škůdcům.

Výnosy bulev ovlivňuje především počasí (foto autorka)

V současnosti se šlechtitelé mimo jiné zaměřují na odolnost k herbicidům a na další požadavky z hlediska zdravotního stavu.

Cukernatost stagnuje

Cukrová řepa má vysokou produkční schopnost. V případě šlechtění ročně přibývá hektarový výnos průměrně o jednu tunu. V tomto směru však mají pěstitelé rezervu. V provozu se výnosy bulev cukrovky každoročně zvyšují pouze zhruba o 0,8 t/ha.

Výnos bulev cukrové řepy přepočítaný na 16% cukernatost se ročně v průměru zvyšuje v pokusech o 2,3 t/ha, zatímco na běžných plochách jen o dvě tuny. Za poslední desetiletí rostly výnosy více, než tomu bylo v minulosti.

Jiná situace nastává v případě kvality. Cukernatost kořene se v provozu ročně zvyšuje průměrně o 0,1 %. V pokusech se však cukernatost příliš zvyšovat nedaří, za rok v průměru stoupá jen o nepatrných 0,006 %.

Lih – nová šance

V současnosti reálné výnosy dosahují zhruba 50–70 t/ha. Pro dosažení vysokého výnosu nesmí cukrovka trpět suchem, rozhodujícím faktorem při tvorbě výnosu je voda.

V České republice se zavíral jeden cukrovar za druhým a ne jinak tomu bylo i na Slovensku. Novou šancí pro cukrovku představuje její zpracování na výrobu lihu. To se pěstitelům vyplatí, pokud dokážou vyprodukovat nejméně 6 tis. l z hektaru cukrové řepy. Dobří pěstitelé dosahují až 7,5 tis. l/ha. Řepa tak představuje vhodnou surovinu pro výrobu lihu.

Kvantita a kvalita

Kvantitativní a kvalitativní parametry cukrové řepy hodnotil se svými spolupracovníky doc. ing. Vladimír Pačuta, CSc., ze Slovenské zemědělské univerzity v Nitře. Pokusy s pěti odrudami (Swing, Signum, Federica, Radek a Esprit) probíhaly v letech 2005 až 2007 na stanovišti

---

Dolná Malanta nedaleko Nitry v kukuřičné výrobní oblasti. Ověřovalo se několik listových přípravků.

V pokusech se potvrdilo, že o výši výnosu rozhodují v první řadě povětrnostní podmínky. Cukrová řepa nesnáší vysoké teploty a vyžaduje dostatečné množství dešťových srážek. Docent Pačuta připomněl, že pro produkci cukrovky je limitujícím faktorem vláha, zejména v období intenzivního růstu od června do srpna.

Vliv ročníku na výnos byl statisticky vysoce průkazný. V případě listových přípravků se nepotvrdilo významnější navýšení výnosu. Cukernatost ovlivňoval především průběh počasí v jednotlivých letech, nejvyšší hodnoty dosáhla v roce 2005.

Ve výzkumu byly zjištěny statisticky průkazné rozdíly mezi odrůdami. Listové preparáty měly statisticky významný kladný vliv na cukernatost jen u odrůdy Federica. Naopak u odrůdy Radek došlo k mírnému poklesu tohoto ukazatele.

Podle údajů v literatuře existuje silná negativní korelace mezi výnosem a cukernatostí. To se v pokusech nepotvrdilo, negativní korelace byla jen velmi malá. Výnos polarizačního cukru ovlivňoval především ročník pěstování. Nejvyššího výnosu bílého cukru bylo dosaženo v roce 2005.

Pozor na plevelnou řepu

V posledních letech se na polích s cukrovou řepou stále častěji objevuje řepa plevelná v podobě vyběhlic, vykvetlic nebo planých druhů. To představuje vážný problém, který by pěstitelé neměli podceňovat.

Plevelná řepa má obdobný vývoj jako cukrovka s tím rozdílem, že vykvétá už prvním rokem. V případě dozrání většího počtu jedinců může dojít až k zamoření pozemku. Semena plevelných řep navíc dokážou řadu let přežívat v půdě a postupně vzházet.

Existují nějaké rozdíly ve fotosyntetické aktivitě cukrovky a plevelné řepy? Na tuto otázku se pokouší nalézt odpověď ing. Roman Hnilička z ČZU v Praze. Ve svém referátu upozornil na to, že plevelná řepa nezamořuje jen pole s cukrovkou, ale daří se jí také v dalších plodinách.

Polovina ploch zamořena

V České republice v roce 2008 dosáhla plocha cukrové řepy necelých padesáti tisíc hektarů. Z této výměry je však téměř polovina plevelnou řepou zamořena. Vyřešit tento problém vůbec nebude pro pěstitele jednoduché. Plevelná řepa patří k velkým konkurentům jak cukrovky, tak i krmné řepy.

Nároky na vodu a živiny má plevelná řepa totiž obdobné jako cukrovka. Pokud se na pozemku v porostu cukrovky vyskytuje jedna plevelná řepa na metru čtverečním, hektarový výnos se snižuje přibližně o 12 %. Při větším zamoření pozemku by se pěstování cukrové řepy také mohlo stát pro zemědělce neekonomickým.

Ing. Hnilička sledoval průběh fotosyntézy cukrovky a plevelné řepy. Zjistil, že v případě plevelné řepy se dosahuje stejných hodnot jako u cukrovky nebo dokonce o něco vyšších. Z tohoto zjištění lze usuzovat na větší konkurenční schopnost plevelné řepy. Zejména v dopoledních hodinách probíhá u plevelné řepy intenzivnější fotosyntéza.

Hana Honsová, Česká zemědělská univerzita v Praze